

STATSMINISTER KÅRE WILLOCH

Finansdebatten 18. november 1981.

Ærede president,

De internasjonale økonomiske utsiktene må spille en viktig rolle både under utformingen av vår egen økonomiske politikk, og ved vurderingen av alle de krav som stilles i samfunnet for øvrig. De siste opplysninger om dette tyder på at den konjunktur-oppgangen man regner med, vil komme noe senere enn den forrige regjering la til grunn i Nasjonalbudsjettet.

En årsak til dette er det høye rentenivået i USA og andre ledende industriland, som særlig begrenser investeringene. Regjeringen legger vekt på at man gjennom internasjonalt samarbeid kan komme frem til en mer samordnet internasjonal økonomisk politikk med sikte på sterkere økonomisk vekst og dempet inflasjonstakt. En viss nedgang i det uvanlig høye internasjonale rentenivået ville bidra til økt investerings- etterspørsel i næringslivet og sterkere økonomisk vekst. Men vi kan ikke bygge på ønsketenkning om at dette vil bli gjennomført med slik kraft at det vil bli noe raskere eller sterkere oppsving enn ventet.

Et gjennomgående trekk er ellers at pris- og kostnads- veksten avtar ute i verden. Det siste OPEC-vedtaket om utviklingen i oljeprisene i år og til neste år trekker i samme retning. Vi må legge til grunn at lønnskostnadene pr. produsert enhet hos våre viktigste konkurrenter vil øke klart mindre i 1982 enn i år. Det vil sette store krav til både myndigheter og organisasjoner hvis vi sammen skal klare å begrense kostnads- stigningen hos oss nok til å styrke arbeidsplassene og dermed sikre sysselsettingen.

I årene etter 1973 er vårt næringslivs konkurranseevne sterkt svekket. Frem til 1977 økte vår industris kostnader pr. produsert enhet med nesten 27 prosent mer enn gjennomsnittet for våre viktigste handelspartnere. I stedet for satsing på økte investeringer og de nødvendige struktur- endringer i næringslivet, fikk vi en uvanlig sterk vekst i offentlig og privat forbruk basert på statlig opplåning i utlandet. Deretter sprakk ballongen, og man fikk stagnasjon og kriseartede problemer på en rekke områder.

Det er noe standhaftig uvirkelig over Arbeiderpartiets forsøk på å late som om denne politikken var vellykket. Tross en viss bedring i forhold til 1977 er industriens konkurranseevne fortsatt vesentlig dårligere enn i 1973. Egenkapitalsituasjonen er svekket og gir begrensede muligheter for å gjennomføre lønnsomme investeringer. Det bremser den nødvendige omstilling for å kunne konkurrere ute og hjemme. En rekke lover og regler virker også hemmende på produksjonsveksten. Bare hvis vi fullt ut erkjenner denne alvorlige situasjon, vil vi kunne få til den nødvendige vekst og derved trygge sysselsettingen.

I Nasjonalbudsjettet regnet den forrige regjeringen med at bruttonasjonalproduktet ikke ville øke hverken i 1981 eller 1982. Produktivitetsveksten i vårt næringsliv ligger klart lavere enn gjennomsnittet for våre handelspartnere, og tallene tydet på at vi ville få en svekkelse av vår konkurranseevne fra 1981 til 1982 på 3-4 prosent. Inflasjonstakten ble anslått til fortsatt å bli vesentlig høyere enn gjennomsnittet for våre handelspartnere.

Det vil nødvendigvis ta tid å rette på dette. Men Regjeringens endringsforslag staker opp en ny kurs for den økonomiske politikken, og er bedre tilpasset den økonomiske situasjon og de økonomiske utsikter for 1982.

Dempingen av de offentlige utgifter vil bidra til mindre press i økonomien og til mindre pris- og kostnadsvekst.

Endringsforslagene i personbeskatningen vil hindre den betydelige skatteskjerpning som den forrige regjering la opp til. Man kan da ikke snakke seg bort fra at det betyr at samme reallønnsutvikling kan oppnås med lavere nominelle lønns-tillegg. Dersom man går ut fra at organisasjonene tar sikte på en bestemt reallønn vil dette begrense kostnadsstigningen. Det er synd å høre hvorledes Arbeiderpartiet i denne debatt har prøvet å fornekte denne tankegang, som de selv satset så sterkt på i fjor. Derved undergraver Arbeiderpartiet også mulighetene for å oppnå den best mulige virkning for konkurranseevnen og sysselsettingen.

Arbeiderpartiets angrep på de borgerlige partiers skatteforslag står også på annen måte i avslørende kontrast til hva det selv har sagt før. Vi foreslår altså tilnærmet den samme fordeling av skattebyrden mellom høyere og lavere lønninger neste år, som Arbeiderpartiet selv har gjennomført for i år. Forskjellen ligger først og fremst i at vi foreslår en viss forskyvning til fordel for barnefamiliene, som vil bety forholdsvis mer jo lavere inntekten er. Vårt forslag er med andre ord litt gunstigere for skattytere med svak økonomi enn Arbeiderpartiets egne vedtak for i år. Forskjellen mellom Arbeiderpartiet og oss ligger i at vi ikke er enig i Arbeiderpartiets tradisjonelle forhøyelse av skattetrykket for alle etter et valg. Men det kan da ikke kalles usosialt. Arbeiderpartiet avslører her en påfallende mangel på saklige argumenter, som ledd i en agitasjon som kan vanskeliggjøre lønnsoppgjøret ved å skape forvirring om hva som faktisk skjer.

Ytterligere bidrag til vår kamp mot inflasjonen er økningen av grensene for sparing med skattefradrag, som vil stimulere den private sparing og bidra til å dempe det private forbruk og dermed presset i økonomien.

Det betyr også meget at samarbeidspartiene er enige om at det ikke er rom for to nye feriedager i den nåværende økonomiske situasjon. Også dette tiltaket vil bidra til dempet vekst i lønnskostnadene og dermed tryggere sysselsetting.

Mindre vekst i statsbankenes utlån vil også minske pengemengden, og virke gunstig på pris- og kostnadsutviklingen. Ved å videreføre og forbedre et boligfinansieringssystem basert bl.a. på et betydelig antall privatfinansierte boliger til gunstige avdragsvilkår, kan vi oppnå samme takt i boliginvesteringene med mindre statlige subsidier. Det vil etterhvert gjøre det lettere å få nok midler til å hjelpe mer dem som trenger det mest.

Selv med en ny prisstopp fra august i år til årsskiftet vil prisstigningen i Norge i 1981 bli hele 4 prosent høyere enn gjennomsnittet for våre viktigste handelspartnere. Dette belyser også uvirkeligheten i påstandene om at Arbeiderpartiets politikk har vært vellykket.

En hovedoppgave på kort sikt er derfor å unngå en ny inflasjonsspiral når prisstoppen oppheves og foran inntektsoppgjørene til våren. Men også her er forholdene lagt meget dårlig til rette. Veksten i pengemengden hos publikum i de siste tolv måneder frem til september var omlag 13,5 prosent. En dempning av denne veksten i papirpengemengden vil bidra til dempet pris- og kostnadsvekst. For å få til det har det vært absolutt nødvendig å dempe utlånsveksten i bankene. Vi forstår bankenes livlige protester, men behovet for mer effektiv kamp mot inflasjonen har tvunget oss til likevel å gripe inn.

Regjeringen vil også legge ut statlig spareobligasjonslån i januar for på frivillig måte å dempe forbruksveksten og dermed prisstigningen.

Men enhver økning av statens utgifter vil isolert sett bidra til å skjerpe prispresset. Jeg må slutte meg til de advarende ord fra formannen i finanskomitéen om dette.

Det har lyktes å nå frem til avtaler med de to andre borgerlige partier som begrenser den utgiftsøkning som Stortinget vil vedta. Dette er en vesentlig fordel, særlig i forhold til den utgiftsøkning som Arbeiderpartiet prøver å få til. Men avtalen omfatter dessverre ikke hele budsjettet. De forandringene som kan bli resultatet av Stortingets behandling, vil alt i alt svekke budsjettet. En svekkelse av Regjeringens budsjettforslag vil føre til at arbeidet for å komme ut av stagnasjonen, vil ta lengre tid enn nødvendig. Men det går den riktige veien. Vi får til skattelettelsene. Og det er flertall for at dersom alle de foreløpige budsjettvedtakene, som blir fattet i november og begynnelsen av desember, fører til at summen av utgifter blir for høy, må man vurdere spareforslag igjen i desember.

Arbeiderpartiets parlamentariske fører uttalte i går at "Regjeringen og dens parlamentariske flertall selv må ta ansvar for de flertallsvedtak som her fattes." Hun kan være rolig for at vi tar ansvaret for det vi selv står for. Men Arbeiderpartiet kan ikke rømme fra ansvaret for de vedtak som fattes med dets stemmer mot Høyres.

Den største økning av utgiftene, utover Regjeringens forslag, ser ut til å komme på utviklingshjelpens område.

Høyre-regjeringen har foreslått at det blir bevilget 3.581 millioner kroner til utviklingshjelp neste år. Det er 517 millioner kroner mer enn i inneværende år. Det blir en stigning på nesten 17 prosent. Vårt forslag betyr med andre ord at utviklingshjelpen vil bli meget større enn noen gang tidligere, både i realverdi og i andel av Norges nasjonalinntekt. Og likevel sier Gro Harlem Brundtland om og om igjen at vi tar penger "fra de fattige land". Presidenten vil neppe tillate at jeg bruker de mest dekkende ord om slike utsagn.

Noen later til å tro at det ikke spiller noen særlig rolle for Norges økonomi hvor meget vi bevilger til utviklingshjelp. Det er nok dessverre enda en illusjon. Analyser viser at vi er nødt til å ta hensyn til inflasjonspress og andre problemer i Norges egen økonomi, også når vi vurderer hvor sterk økningen i utviklingshjelpen kan bli.

Det er grunn til å frykte at en så voldsom økning i utviklingshjelpen som det ser ut til at et flertall går inn for, mot Regjeringens advarsler og Høyres stemmer, vil svekke mulighetene for størst mulig effektivitet. Det er ikke nok å demonstrere god vilje hvis man ikke samtidig kan sikre fullgode resultater. Jeg vil også gjerne minne om Per Kleppes kritiske merknader om enkelte sider av norsk u-hjelpspolitik. Den debatt som pågår om bistandssamarbeidets form og effektivitet, burde mane til større forsiktighet med ytterligere påplussinger, utover det beløp som Regjeringen har funnet plass til.